

بررسی صفات مهم گونه های بومادران دارویی بومی ایران

مهدی رحیم ملک، سیمین رحیم ملک، نعمت اله اعتمادی، بدرالدین ابراهیم سید طباطبایی، محمد رضا سبزیعلیان

به ترتیب مربی گروه باغبانی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه آزاد واحد خوراسگان، دانشجوی رشته پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، استادیار گروه باغبانی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشیار گروه بیوتکنولوژی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه صنعتی اصفهان و دانشجوی دکتری زراعت و اصلاح نباتات، دانشکده کشاورزی، دانشگاه صنعتی اصفهان

بومادران گیاهی از خانواده Asteraceae و زیر خانواده Antemideae و دارای گونه های دارویی فراوانی می باشد. گونه های دارویی این گیاه دارای اسانس روغنی فرار و ماده آکیلین و گل های بومادران دارای ماده های به نام آزلون است که در برگ ها و پوست ساقه آن به میزان جزئی یافت می شود. هم چنین مواد ویژه دیگر از قبیل ماتریکازین، دی استیل ماتریکارین از برگ و گل و گاهی ریشه بومادران استخراج می گردد. از مهمترین کاربردهای دارویی این گیاه می توان به کنترل صرع، بادشکن، دفع سنگ کلیه، کاهش خونی، رفع بی خوابی، کاهش قند خون اشاره نمود. در این تحقیق بذور تعداد ۲۰ نمونه جمعیتی بومادران از چهار گونه *A. santolina*، *A. millefolium*، *A. teunifolia* و *A. bibersteni* از استان های آذربایجان غربی، اصفهان، کردستان، لرستان، فارس و یزد جمع آوری گردید؛ سپس در دانشگاه صنعتی اصفهان پس از مطالعه نحوه جوانه زنی و استقرار در قالب طرح بلوک کامل تصادفی با چهار تکرار کشت گردید. طول برگ، سطح برگ، طول دمبرگ، وزن تر اندام هوایی و ریززمینی، وزن خشک اندام هوایی و ریززمینی اندازه گیری شد و درصد اسانس نیز با استفاده از دستگاه کلونجر اندازه گیری و محاسبه گردید. نتایج اختلاف معنی داری را در سطح احتمال ۱٪ در رابطه با صفات اندازه گیری شده نشان داد. مقایسه میانگین داده ها نیز اختلاف معنی داری را بین نمونه های جمعیتی در اکثر موارد نشان داد. نمونه ۲۸ که نمونه جمعیتی *A. biberstenii* از استان لرستان بود بالاترین درصد اسانس و سطح برگ را دارا بود.

پنجمین کنگره علوم باغبانی ایران - شهریور ماه ۱۳۸۶ - دانشگاه شیراز

بین نمونه های *A. millefolium* نمونه های ۹، ۱۱ بیشترین درصد اسانس را دارا بودند. که شماره ۹ سطح برگ بالاتری را در بین نمونه های این گونه نشان داد. در بین نمونه های *A. teunifolia* نمونه ۲۸ که از استان آذربایجان غربی بیشترین درصد اسانس را داشت. در بین نمونه های *A. santolina* نمونه ۳۷ از استان لرستان بیشترین درصد اسانس را داشت. سطح برگ نمونه های *A. teunifolia* و *A. santolina* اختلاف معنی داری را نشان ندادند و تفاوت در درصد اسانس آن ها احتمالاً ناشی از تفاوت های محیطی یا ژنتیکی است. بالاترین وزن تر و خشک اندام هوایی و زیرزمینی متعلق به نمونه ۵ بود که *A. bibersteniii* و از ناحیه غربی استان اصفهان بود. در مجموع ارتباطی را می توان در برخی گونه ها بین درصد اسانس و سطح برگ مشاهده نمود ولی بین درصد اسانس و وزن تر و خشک نمونه ها ارتباطی مشاهده نگردید.